

Kulturális-közéleti havilap, harminckilencedik évfolyam

2012 október Ról-ról

Fáy Miklós: Értelme nincsen (Ashlin Halfnight: Az Isten előszobája. FÜGE – Kőszegi Várszínház produkció. Rendező Mattyasovszky Zsolnay Bálint.)

Az első fél órát folyamatos diadalmámorban töltöm, Járó Zsuzsa miatt. Nyilván ez valami privát becsipődés, de kifejezetten kellemes, amikor kiderül, hogy mégsem mánia. Járó Zsuzsa nekem mindig a legjobb magyar színésznők között volt, és soha nem értettem, hogy másoknak miért nem. Vagy ha igen, akkor miért nem mondják gyakrabban, hangosabban, határozottabban. Mindenesetre olyan sokáig nem hallottam megerősítést, hogy elbizonytalanodtam: talán mégsem az. Csak van ez a figura, amit mindig olyan jól talál el, ezt a felnőtt nőt, aki illúziótlanul, hidegen és mégis vagy nem mégis, de neurotikusan tekint a világra. Amúgy is régen láttam már, gyereket szült, az egri társulat is szétspriccelt az igazgatóváltás után, van magyar színház Járó Zsuzsa nélkül, az ember őrizheti az emlékeit, jaj, de nagy színésznő volt vagy lehetett volna.

Aztán jött ez a nyári este Kőszegen, FÜGE produkció, még ha az nem egészen világos, hogy mit is kell érteni ezen. Független, az biztos, de hogy állandó független vagy több független, az számomra nem világos. Gondolom, a közönség nagyobb részének sem, de végül is teljesen mindegy, legalábbis a nézőtéren, a darab egy kanadai szerző, Ashlin Halfnight műve, klassz név, olyan, mintha már ez is egy színdarabból lenne. Pont jól illik a független színház szelleméhez, folyton jajgatunk, hogy soha nem jut semmi a színigazgatók eszébe, Csehov és Shakespeare, ők a két háziszerző, senki sem olvas, senki nem keres új szerzőket.

Ha már a függetleneknél tartunk: van azért ez az egyszerű, de nem tökéletesen alaptalan elképzelés a független színházakról, hogy ezek afféle bosszú-színházak, akiket nem vettek föl a Színművészeti Egyetemre, azok ilyen furcsa társaságokba tömörülnek, és lángolva, de tehetségtelenül köpik mérgüket a rendes és becsületes kőszínházakra, ahol még tudnak késsel-villával enni, verset mondani és szöveget memorizálni. A helyzet nem alkalmazható tökéletesen erre a produkcióra, mert például Járó Zsuzsa biztosan diplomázott, de nem ezért szeretjük. Hanem azért, hogy olyan megnyugtatóan és biztosan jó az előadásban, legalábbis ami az elejét illeti, minden erőlködés nélkül játssza a félvilági nőt, aki ráhajt a rulettasztal mellett a férfira, aki tetszik neki, könnyed női lerohanás, aki ennek ellenáll, fogja a fejét, hogy mit hagyott ki.

Egyáltalán. Ez még a darab eleje? Biztosan nem a legeleje, mert az enyhe pánikkal töltött el. A nézőket libasorban engedik be a kőszegi Jurisics Gimnázium udvarára. Egy sarok a tér, valami térelemekkel fentről is lezárják, és fapadokon ülünk körbe, a játsszók egy kicsit lejjebb vannak, mint a közönség. Négyzet alakú dobogón történik, aminek történnie kell, a háttér a naplemente, nem rossz a kiindulás, nem is ettől kaptam pánikot. Hanem amit már elmondtak előre, és ami

valóra is válik: a nézők szereplőként érkeznek, nem önmagukat adják, hanem egy repülőgép-szerencsétlenség áldozatait. Miközben a hangosbeszélőn elméskednek és filozofálgatnak, az idegesek idegeskedhetnek, hogy vajon beérik-e ennyivel, vagy tényleg kell valamit produkálnunk, bűnbánunk, reszketnünk vagy akármit. A megoldás azonban a balsejtelmeknél is rémesebb: az egészen semmiféle jelentősége nincs. Így kezdődik el a darab, mert valahogy el kell kezdődnie, bevonulunk Isten előszobájába, hogy majd elhelyezzenek bennünket a megfelelő körökbe vagy bugyrokba, és addig is megnézhezzük négy nem is különösebben szerencsétlen embertársunk életét. Ők, szegények a saját történetükbe vannak zárva, azt kell újra és újra elmondaniuk nekünk. Ennek persze van színpadi igazsága, végül is ez a színház, Rómeó mindig korán issza meg a mérget, ha még öt percet vár, vidámabb mesét látnánk, de a jelenetnek nincs egyéb igazsága. Nem tudjuk, miért kell újraélniük az eseményeket, megpendítik ugyan, hogy talán kikerülnek onnét, de mintha nem először történne ez velük, úgyszólván aligha. Azt sem tudjuk, miért nem szeretik a saját életüket vagy az életüknek ezt a szakaszát, miért ordítanak föl állandóan, hogy ne, a benzineskannákat még ne hozzátok.

A végén persze hozzák a benzineskannát is. Eleinte azonban csak egy Bordo nevű mexikói háztartási alkalmazott imádkozik vagy inkább vallási önheccelésbe merül, fohászkodik, átkozódik, káromol és jövendőt mond. Kezdetben nem is egészen világos, hogy ki ez az aszszony, én csak hosszú-hosszú negyedórát után jöttem rá, hogy egyáltalán mexikóit játszik. Hogy ez mennyire Fekete Györgyi hibája, nehéz eldönteni, küszködik a színésznő a szereppel, de csak küszködik és nem oldja meg. Hanem a jövendölés fontos. Fontosnak látszik, mert ismerős jövendölés, hogy valaki ki fogja önteni a napraforgóolajat.

Később is át- meg átjárják a darabot A mester és Margaritára való utalások, látnak egy fekete macskát, ami akkorának tűnik, mint egy ember, az egyik szereplő, Indira hetenként kap postán egy példányt Bulgakovból, de hogy ennek mi a jelentősége vagy a mélyebb értelme, azt nem sikerült fölfognom. Ez az utalás egyébként is a darab megszeretésének útjában áll. Nyilván feltűntek már a nevek, Bordo és Indira, a harmadik nő, a Járó Zsuzsa által játszott rulettledér pedig Saskia. Feltehető, hogy nem véletlenek ezek a nevek, Indira az nyilván Gandhi, Bordo alighanem Susan Bordóra utal, a harmadik nő pedig, ha nem Rembrandtra, akkor Saskia Sassenre, de megint ott vagyunk, mint a Bulgakovhoz vezető nyomoknál: és akkor mi van? Vagy az egész csak egy sznobparádé volna?

Miközben épp Ashlin Halfnighttől várná az ember a legkevésbé a sznobizmust, hiszen annyira kevésbé szükségszerűen felvágós intellektus, jégkorongozó volt, mielőtt a színdarabírásban találta volna meg a hivatását. Az ember nehezen látja meg a törött orr mögött a szellemi nagyképűsködést, és hajlamos azt hinni: valamit nagyon félreértett itt az Isten előszobájában. De mit?

Megérkeztünk, mint elhunytak a repülőgép-szerencsétlenségből, elkezdődik előttünk egy történet, részleteiben, lassan-lassan világosodva meg, hogy pontosan miről is van szó. De amiről szó van, az igazán véznuska: egy férfi kokainista és rulettőrült. Van ilyen. A felesége szenved tőle, ilyen is van. Különbösen is inog a házasság, mert nem lehet gyerekük. Aztán a férfi fölszed valakit a kaszinóban, aki terhes lesz tőle. Ő meg nem hiszi, hiszen neki nem lehet gyereke. De a kokain is megteszi a magáét, az egyetlen megoldásnak a biztosítási csalás tűnik, a férfi éppen felgyújtaná a házát, amikor megoldó balesetként mindannyiukat elüti Bordo, a mexikói bejárónő.

Nem értem, miért kell nekik valamiképpen megtisztulniuk. Nem azért, mert büntelene, hanem mert olyan kis általános bűnöket követnek el, még csak nem is egyforma súlyúakat. Miért kell nekik Isten előszobájában várni és újrajátszani életük utolsó napját, amikor ezekből a félreecsúszásokból nem a felismerés jelenti a kiutat. Nem az a baj, hogy Drummond (így hívják a

férfit) nem tudja, hogy helytelen dolog kokainozni és elcsórni a felesége örökségét, hanem hogy megteszi mindezt, pedig tisztában van az erkölcsi kifogásolhatósággal. Mit akar tőlük a Jóisten, amikor arra kényszeríti őket, hogy újrajátsszák az utolsó napot?

Mit akar tőlünk a darabíró, amikor arra kényszerít minket, hogy ezt nézzük? És ezt mindkét minőségemben kérdezem, nézőként és játszó nézőként egyaránt. Tehát: miért kell halottként ezt néznie, miképp okulhatnék belőle? Miért kell élőként néznie ezt a darabot – leszámítva, hogy örülök Járó Zsuzsa játéknak? A többiek sem kétségbeejtőek, de mintha bennük is volnának kérdések: miért ezt? Miért ők? Végzik a munkát, mondják a szöveget, nyelik a füstöt, amit a tér korlátozott adottságainak megfelelően nagy kedvel alkalmaz a rendező Mattyasovszky Zsolnay Bálint. Nem jajongok, de fél óra után világos, hogy Ashlin Halfnight egyelőre csak azt tanulta meg, hogy miképpen kell az egyszerűt bonyolultan elmondani, megkezdett és félbehagyott, majd újrakezdett és befejezett jelenetekkel. Csak azért nem dühítő az üresség, mert rövid a darab. Csak azért nem bosszantó a rövidsége, mert unalmas.

Ashlin Halfnight: Az Isten előszobája. FÜGE – Kőszegi Várszínház produkció. Rendező Mattyasovszky Zsolnay Bálint.

Tetszik

Legyél az első az ismerőseid közül, akinek ez tetszik.

Kapcsolódó írások:

1. **Fáy Miklós: Ápor és szerelem (Heltai Jenő: Naftalin. Szombathely, Weöres Sándor Színház, rendező Mohácsi János. Illetve Budapest, Radnóti Színház, rendező Szabó Máté.)** Eljutottam a Mohácsi-rajongásnak arra a fokára, amikor már más színházban,...
2. **Fáy Miklós: Két bolha egy fülbe (Georges Feydeau: Bolha a fülbe. Radnóti Színház, rendező Mohácsi János. Békéscsabai Jókai Színház, rendező Merő Béla.)** Nem a színházi tanácstalanság netovábbja a Bolha a fülbe? Amikor...
3. **Györffy Iván: Színes, szagos (Friss levegő – színes magyar játékfilm, 109 perc, 2006. Rendező-forgatókönyvíró Kocsis Ágnes; társrendező-forgatókönyvíró Andrea Roberti; zeneszerző Kovács Bálint; operatőr Fillenz Ádám; szereplők Hegyi Izabella (Angéla), Nyakó Júlia (Viola), Turóczi Anita, Stubnya Béla, Kiss Zoltán, Ámon Henriette.)** Györffy Iván Színes, szagos Az ember génállományának kábé három...
4. **Molnár Gál Péter: Shakespeare a sláger (hamlet. ws William Shakespeare Hamletje Nádasdy Ádám által való fordításának, illetve William Blake, Georg Büchner, Anton Csehov, Eminem, Allen Ginsberg, Johann Wolfgang Goethe, József Attila és Pilinszky János szövegeinek felhasználásával. Az előadásban elhangzó bibliai idézet a Bírak könyvéből való. Zene Rubik Ernő Zoltán. Munkatársak Ari-Nagy Barbara, Pirityi Emese, Varga Kriszta, Frenák Pál. Dramaturg Veress Anna, Rendező: Schilling Árpád. Előadja Gyabronka József, Nagy Zsolt, Rába Roland. Először 2007. január 25-én délután a Lauder Javne iskolában. A bemutató utáni első félévben kizárólag közép- és felsőfokú**

tanintézményekben játszották. 2007. augusztus 14-től nyilvános premier. Shakespeare: Lear király Rendezte Szász János. Díszlet Szöllősi Géza. Jelmez Benedek Mari. Dramaturg Kovács Kristóf. Szereplők Derzsi János, Szöllősi Zoltán, Kőszegi Ákos, Fazakas Géza, Ádám Tamás, Barkó György, Mertz Tibor, Edmund, Gázsó György, Kokics Péter, Tóth József, Szabó Zola, Tompa Ádám, Molnár Erika, Bognár Gyöngyvér, Vasvári Emese. Bemutató: Gyulai Várszínház, 2007. július. 3.; Szentendre, július 12.) Molnár Gál Péter Shakespeare a sláger Brush Up Your...

5. **Fáy Miklós: Áldott szegénység (Aki Kaurismäki: Bohémélet. Örkény István Színház. Rendező Ascher Tamás.)** Tartja magát Murger, vagy mi tartjuk magunkat bizonyos elvekhez, ami...

Cimkék: Fáy Miklós